

Eiropas Komisijas un Latvijas partnerības nolīgums 2014.–2020. gadam

Kopsavilkums

Vispārīgs ievads ar mērķu un uzdevumu izklāstu

Eiropas Komisijas un Latvijas partnerības nolīgums par Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu (ESI)¹ izmantošanu laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ir vērsts uz jautājumiem, kas palīdz nodrošināt valsts sabiedrības un ekonomikas ilgtspējīgu attīstību. ESI fondu investīciju mērķis ir stiprināt Latvijas konkurētspēju un nodrošināt ekonomisko, teritoriālo un sociālo kohēziju ar viedu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, kā arī līdzsvarotu teritoriālo attīstību, pamatojoties uz pārdomātu makroekonomikas un fiskālo politiku.

Kopumā ESI fondu investīciju stratēģija ir izstrādāta, lai panāktu resursu un investīciju kritiskās masas koncentrāciju nolūkā īstenot vēlamās izmaiņas Latvijā, ņemot vērā iepriekš noteiktās vajadzības. Tās pamatā ir attīstības jomas un izaicinājumi, kas noteikti stratēģijā "Latvija 2030", Nacionālajā reformu plānā un Nacionālajā attīstības plānā 2020. gadam, ņemot vērā Stratēģijā Baltijas jūras reģionam paredzētās attīstības jomas, un tā sniegs tiešu ieguldījumu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanā un ES Padomes ieteikumu īstenošanā.

Latvijas partnerības nolīgumā noteiktas šādas vispārējās prioritātes:

1. Augstāka ekonomikas produktivitāte, inovāciju, izpētes un zinātnes kvalitāte;
2. Ilgtspējīga un efektīva transporta infrastruktūra;
3. Ilgtspējīgs dabas un kultūras resursu izmantojums;
4. Augsts nodarbinātības līmenis iekļaujošā sabiedrībā;
5. Augsta izglītības sistēmas kvalitāte un efektivitāte;
6. Līdzsvarota un ilgtspējīga teritoriālā attīstība.

Attīstības vajadzības, izaicinājumi un izaugsmes potenciāls

Galvenie šķēršļi, kas kavē Latvijas konkurētspējas attīstību un ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju ESI fondu investīciju kontekstā, ir šādi:

1. Zema ekonomikas produktivitāte un neapmierinoši sasniegumi inovāciju, izpētes un zinātnes nozarē — vajadzīga mērķtiecīga izpētes spēju stiprināšana, atbalstot cilvēku kapitāla radīšanu un attīstību zinātnes un tehnoloģiju jomā, vajadzīgās izpētes infrastruktūras turpmāku uzlabošanu, veicinot starptautisko sadarbību un saikni starp izpēti un nozarēm, pievēršoties sociālās attīstības izaicinājumiem, veicinot MVU konkurētspējas uzlabošanu un uzņēmumu pievēršanos inovācijām un radošumam.

2. Transporta infrastruktūras kvalitāte kavē ekonomikas attīstību — ceļu infrastruktūras stāvoklis ir viena no būtiskākajām problēmām, kas apdraud ilgtspējīgu Latvijas attīstību, jo tā negatīvi ietekmē valsts spēju piesaistīt investīcijas apstrādes rūpniecībai, ierobežo sabiedrības piekļuvi izglītības, sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, tādējādi vēl

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fondu attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

vairāk padziļinot sociālās un ekonomiskās atšķirības starp reģioniem un palēninot reģionālo attīstību.

3. Neefektīva resursu izmantošana — problēmas, kas noteiktas attiecībā uz energoefektivitāti, ir šādas:

- (1) zema energoefektivitāte, it īpaši gala patēriņa jomā;
- (2) energoefektivitātes potenciāla atgūšana apkures sistēmās un lielo termiskās enerģijas zudumu samazināšana cauruļvados;
- (3) augošs enerģijas gala patēriņš transporta nozarē, it īpaši ceļu transporta jomā.

Pastāv arī problēmas saistībā ar atkritumu apsaimniekošanas mērķiem, ūdens resursu apsaimniekošanas infrastruktūru, aizsargājamām teritorijām, lauksaimniecības un mežu zemes produktīvu izmantošanu.

4. Augsts nabadzības un bezdarba līmenis, it īpaši jauniešu un ilgtermiņa bezdarbs — ienākumu atšķirība, nabadzība un sociālā atstumtība kavē nacionālo un ekonomisko, tostarp produktivitātes, attīstību. Pastāv ievērojamas atšķirības starp lauku un pilsētu reģioniem, un lauku iedzīvotājus apdraud lielāks nabadzības risks.

5. Nepietiekama izglītības kvalitāte, izglītības nozarei nereaģējot uz darba tirgus prasībām — galvenās problēmas, kas radīsies nākotnē, būs saistītas ar nepietiekamu kvalificētu speciālistu skaitu, it īpaši dabaszinātņu un inženierzinātņu jomās (otrā līmeņa profesionālās izglītības un augstākās izglītības līmenī).

6. Teritoriāli nelīdzsvarota ekonomikas attīstība — sociālās, demogrāfiskās un ekonomiskās problēmas ir īpaši izteiktas ārpus Lielrīgas reģiona. Galvenais šīs reģionu attīstības atšķirības iemesls ir zemais ekonomiskās aktivitātes līmenis reģionos un pareizo pamatapstākļu trūkums tās palielināšanai. Iedzīvotāju skaita samazināšanās arī mazina pašvaldību spēju nodrošināt to iedzīvotājus ar sociālajiem, kultūras, izglītības un citiem pakalpojumiem.

Var paredzēt, ka 2014.–2020. gada plānošanas periodā tiks veicināta līdzsvarota Latvijas teritorijas attīstība un atšķirība (digitālā plaisa) starp teritorijām, kas nav ekonomiski pievilcīgas, un ekonomiski pievilcīgiem reģioniem tiks samazināta.

Izvēlētie tematiskie mērķi

1. Izpētes, tehnoloģiskās attīstības un inovāciju stiprināšana

Investīcijas palīdzēs attīstīt inovāciju spēju un tādējādi palielinās publiskā un privātā sektora investīcijas izpētē un inovācijās, kā arī radīs inovāciju sistēmu, kas veicinās un atbalstīs tehnoloģisko progresu ekonomikā. Lai īstenotu pāreju uz inovatīvu ekonomiku, Latvijas inovāciju sistēma ir jāstiprina, novēršot tās trūkumus un veicinot savstarpējo sadarbību starp uzņēmumiem, zinātnes un izglītības nozari. Inovāciju spēja ir jāveido, pamatojoties uz plašām un dziļām zināšanām, tāda cilvēku kapitāla attīstību un atjaunošanu zinātnes un tehnoloģiju nozarē, kas ir atvērts starptautiskai sadarbībai un sadarbībai ar nozarēm, vajadzīgo izpētes un inovāciju infrastruktūru un piekļuvi finanšu kapitālam.

2. IKT pieejamības, to izmantošanas un kvalitātes uzlabošana

Investīcijas ir vērstas uz administratīvo procesu optimizēšanu un digitalizēšanu un digitālā satura radīšanu nolūkā pilnvērtīgi izmantot IKT potenciālu valsts pārvaldes efektivitātes

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

uzlabošanā, pakalpojumu pieejamības veicināšanā, inovatīvas un uz zināšanām pamatotas ekonomikas izveidē, valsts konkurētspējas palielināšanā un darbavietu radīšanā.

3. MVU, lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA), zivsaimniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspējas veicināšana

Tiks radīti priekšnoteikumi privātajām investīcijām, jaunu uzņēmumu un darbavietu radīšanai valsts un reģionu līmeņa attīstības centros. Investīciju mērķis ir uzlabot MVU eksportēšanas spējas, atvieglot piekļuvi finansējumam, nodrošinot darbaspēka prasmju atbilstību darba tirgus prasībām, veicināt MVU konkurētspēju, jaunu un dzīvotspējīgu uzņēmumu izveidi un attīstību, kā arī stimulēt līdzsvarotu teritoriālo attīstību. Vajadzīgas arī investīcijas modernajās tehnoloģijās un ražotnēs. Zemnieku saimniecību konkurētspēja tiks uzlabota, atbalstot to specializāciju un pārstrukturēšanu, kā arī veicinot inovatīvu produktu attīstību un tehnoloģiskus modernizējumus lauksaimniecībā. Lai veicinātu zivsaimniecības nozares konkurētspēju un palielinātu produktivitāti, vajadzīgs atbalsts akvakultūras nozarei.

4. Atbalsts pārejai uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni visās nozarēs

Šajā jomā īstenojamie pasākumi ir vērsti uz enerģētikas politiku, kas būs līdzsvarota, un tās pamatā būs ekonomiskās un sociālās interesēm un tirgus principi. Konkrētas darbības ietver energoefektivitātes pasākumu īstenošanu dzīvojamās, rūpnieciskajās un sabiedriskajās ēkās, nodrošinot arī to, ka publiskais sektors sniedz pozitīvu piemēru energoefektivitātes pasākumu īstenošanas jomā, kā arī atbalstot atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu centrālās apkures jomā un siltuma zudumu mazināšanu centrālās apkures sistēmās un veicinot elektrības izmantošanu transporta nozarē. Tiks veicināta pārdomāta un mērķtiecīga mežu apsaimniekošana, tostarp ģenētiski vērtīgu stādāmo materiālu izmantošana un koku audžu aprūpe.

5. Pielāgošanās klimata pārmaiņām un risku novēršanas un pārvaldības veicināšana

Investīcijas paredzētas, lai mazinātu riskus, ko izraisa klimata pārmaiņas, galvenokārt izmantojot pasākumus jūras krasta erozijas mazināšanai un pavasara plūdu novēršanai. Plānots piešķirt atbalstu zaļajām infrastruktūrām un dabā balstītiem risinājumiem, esošo hidroloģisko konstrukciju renovācijai un rekonstrukcijai, kā arī mežu potenciāla atjaunošanai un preventīvu drošības pasākumu īstenošanai.

6. Vides saglabāšana un aizsardzība un resursu efektīvas izmantošanas veicināšana

Investīcijas palīdzēs uzlabot un modernizēt atkritumu apsaimniekošanu, it īpaši nolūkā palielināt atkritumu pārstrādes un atkārtotas izmantošanas apjomus, kā arī veikt šos pasākumus pēc iespējas tuvāk atkritumu radīšanas avotam. Investīcijas tiks veiktas arī kanalizācijas tīklos, notekūdeņu savākšanā un novadīšanā uz ūdens attīrīšanas iekārtām un kvalitātes prasībām neatbilstošu tīklu rekonstrukcijā. Ar mērķtiecīgu investīciju palīdzību tiks uzlabots arī vides monitorings un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība. Turklāt plānots veicināt vides aizsardzību un resursu efektīvu izmantošanu, ilgtspējīgi izmantojot dabas resursu kapitālu.

7. Ilgtspējīga transporta veicināšana un trūkumu novēršana svarīgākajā tīkla infrastruktūrā

Investīcijas nodrošinās atbalstu efektīvas, integrētas, multimodālas transporta sistēmas attīstībai, veicinot pakalpojumu pieejamību, draudzīgumu videi un ilgtspējību. Plānotas

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

ievērojamas investīcijas TEN-T ceļu tīklā, ņemot vērā apstākli, ka daudzi valsts galveno autoceļu nogabali ir kritiskā stāvoklī. Īpaša uzmanība tiks pievērsta Rīgas pilsētas un tās apkārtnes transporta infrastruktūras kā svarīgākā transporta mezgla modernizācijai. Investīcijas TEN-T dzelzeļa tīklā nodrošinās transporta sistēmas ilgtspējību, atbalstot pāreju uz zemiem oglekļa emisijas līmeņiem un tādējādi veicinot dabas aizsardzību un resursu efektīvu izmantošanu.

8. Stabils un kvalitatīvas nodarbinātības veicināšana un darbaspēka mobilitātes atbalstīšana

ESF atbalstītās iniciatīvas uzlabos bezdarbnieku kvalifikāciju, ņemot vērā darba tirgus vajadzības, un atbalstīs mērķtiecīgus pasākumus, kas paredzēti cilvēkiem ar zemām prasmēm, jauniešiem (tostarp izmantojot līdzekļus no Jauniešu nodarbinātības iniciatīvas) un gados vecākiem nodarbinātajiem. ESF arī atbalstīs visaptverošas darba tirgus prognozēšanas sistēmas izstrādi un centīsies uzlabot drošību darbā, it īpaši bīstamajās nozarēs.

9. Sociālās iekļautības veicināšana, apkarojot nabadzību un visu veidu diskrimināciju

Papildus pasākumiem, kas vērsti uz darba tirgu un visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošo grupu sociālo integrēšanu, liels uzsvars tiks likts uz pasākumiem pieaugušo ar psihiski intelektuālām problēmām un aprūpēto bērnu deinstitucionalizāciju. Pāreja uz kopienā balstītu aprūpi, kā arī vajadzības mazināšana pēc ilgtermiņa aprūpes institūcijām, kad tas iespējams, ir plānota, attīstot kopienā balstītus pakalpojumus. Gan ESF, gan ERAF arī sniegs atbalstu, lai veicinātu sociāli un teritoriāli izslēgtu personu labāku piekļuvi veselības aprūpei.

. Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi tiks īstenoti, izmantojot mērķtiecīgus kopienā balstītus pasākumus, attīstot slimību profilakses pakalpojumus, uzsverot ģimenes ārsta svarīgo lomu agrīnā posmā un veicinot veselīgu dzīvesveidu.

10. Investīcijas izglītībā, apmācībā, prasmēs un mūžizglītībā

ESIF investīcijas tieši atbalstīs reformas augstākajā izglītībā (akreditēšanā, internacionalizēšanā, labākā pārvaldībā) un profesionālajā izglītībā (tostarp saistībā ar mācīšanos darbavietā) un palīdzēs panākt labāku vispārējās izglītības kvalitāti. ESF arī atbalstīs visaptverošu profesionālās orientācijas sistēmu un jaunu mūžizglītības īstenošanas modeli reģionālajā līmenī.

11. Valsts iestāžu un ieinteresēto pušu institucionālo spēju uzlabošana un efektīva valsts pārvalde

ESF investīcijas palīdzēs stiprināt valsts pārvaldes un tiesu sistēmas spējas un efektivitāti, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un nodrošinātu labu pārvaldību.

Galvenie paredzami rezultāti, darbības, ietekme

Reģionālās politikas ilgtermiņa rezultāti un izpildes rādītāji, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam: palielināts atpalikušo reģionu attīstības temps, lai pēc iespējas vairāk tuvinātos valsts vidējam IKP līmenim, veicinot reģionālo atšķirību mazināšanu — IKP uz iedzīvotāju izkliede ir mazāka par 30; ir veicināta policentriska apdzīvotības struktūra, saglabājot pilsētu un lauku iedzīvotāju attiecību 70/30 (tas ir, ierobežojot lauku iedzīvotāju migrāciju uz pilsētām, jo to nevar pilnībā apturēt).

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

ESI fondu investīcijas tiks izmantotas reģionālā potenciāla attīstīšanai, ekonomiskās aktivitātes vides uzlabošanai un nodarbinātības un izglītības stimulēšanai, it īpaši plānojot īpašas investīcijas valsts un reģionālas nozīmes centriem un Latgales pašvaldībām. Tiks arī nodrošināts, ka reģionālajā un vietējā līmenī īstenotie pasākumi veicina nozaru politiku īstenošanu attiecīgajās vietās.

Ieguldījums stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanā

Lielākais izaicinājums Latvijai būs mērķu sasniegšana attiecībā uz izpēti, primārās enerģijas taupīšanu un atjaunojamās enerģijas daļas nodrošināšanu.

Kvantitatīvie mērķi, kas Latvijā jāsasniedz saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”:

1. 73 % nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem;
2. investīcijas izpētē — 1,5 % no IKP;
3. iedzīvotāju daļa, kas ieguvusi terciāro izglītību, vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem — 34–36 %;
4. priekšlaicīgi mācības pametušo personu īpatsvars vecuma grupā no 18 līdz 25 gadiem — 13,4 %;
5. nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars — 21 % jeb 121 000 iedzīvotāju ir sniegta palīdzība, nodrošinot viņu izklūšanu no nabadzības vai izstumtības;
6. primārās enerģijas ietaupījums 0,670 Mtoe;
7. 40 % liela atjaunojamās enerģijas avotu daļa bruto galīgajā enerģijas patēriņā;
8. ierobežot siltumnīcefekta gāzu emisiju apgabalos ārpus *ETC*, lai palielinājums salīdzinājumā ar 2005. gadu nepārsniegtu 17 %;
9. ierobežot valsts kopējo siltumnīcefekta gāzu emisiju, lai 2020. gadā tās apjoms nepārsniegtu 12,20 Mt CO₂ ekvivalentu daudzumu.

ES Padomes ieteikumu īstenošana

ESI fondu investīcijas nodrošinās atbalstu piecu ES Padomes 2013. gada ieteikumu ieviešanā. Piemēram, lai pievērstos KVAI par plānoto augstākās izglītības reformu īstenošanu, ESIF atbalstīs akreditēšanas sistēmas reformu, konsolidēšanu un internacionalizācijas veicināšanu. ERAF atbalstīs izpētes institūciju modernizēšanu. Saskaņā ar KVAI Latvija arī veiks ieguldījumus visaptverošā profesionālās orientācijas sistēmā. Turpinot reformu īstenošanu profesionālās izglītības un apmācības jomā, Latvija paplašinās mācības darbā.

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

Asignējums katram tematiskajam mērķim

Indikatīvais finansējuma apmērs atbilstoši tematiskajiem mērķiem un fondiem (kopējais ES finansējums, ieskaitot izpildes rezervi).

Tematiskais mērķis	ERAF	ESF	KF	ELFLA	EJZF	JII	Kopā
1. Izpētes, tehnoloģiskās attīstības un inovāciju spēcīgāšana	467 519 706	0	0	15 037 764	neattiecas	0	482 557 471
2. Piekļuves IKT un to izmantošanas un kvalitātes uzlabošana	192 783 829	0	0	0	neattiecas	0	192 783 829
3. MVU, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA), zivsaimniecības un akvakultūras nozari (attiecībā uz EJZF) konkurētspējas veicināšana	317 174 557	0	0	368 295 317	neattiecas	0	650 752 589
4. Atbalsts pārejai uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni	297 506 166	0	194 266 292	40 618 772	neattiecas	0	531 907 453
5. Pielāgošanās klimata pārmaiņām, risku novēršanas un pārvaldības veicināšana	65 819 321	0	0	201 868 009	neattiecas	0	285 579 369
6. Vides saglabāšana un aizsardzība un resursu efektivitātes veicināšana	314 952 523	0	190 138 398	201 868 009	neattiecas	0	724 850 969
7. Ilgtspējīga transporta veicināšana un trūkumu novēršana svarīgākajās tīkla infrastruktūrā	235 477 563	0	924 294 295	0	neattiecas	0	1 159 771 858
8. Stabils un kvalitatīvas nodarbinātības veicināšana un darbaspēka mobilitātes atbalstīšana	0	135 410 788	0	120 189 316	neattiecas	29 010 639	284 610 743
9. Sociālās iekļautības veicināšana, apkarojot nabadzību un visu veidu diskrimināciju	193 377 447	225 160 750	0	68 487 718	neattiecas	0	486 702 294
10. Investīcijas izglītībā, apmācībās, profesionālajās apmācībās prasmju un mūžizglītības iegūšanai	277 460 786	238 500 493	0	16 580 422	neattiecas	0	532 541 701
11. Sabiedrisko iestāžu un ieinteresēto pušu institucionālo spēju uzlabošana un efektīva valsts pārvalde	0	18063357	0	0	neattiecas	0	18 063 357
12. Tehniskā palīdzība	39 180 554	21 420 040	40 715 710	41 372 559	neattiecas	0	142 688 863
Kopā	2 401 252 452	638 555 428	1 349 414 695	1 074 576 782	0	29 010 639	5 492 810 496

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).